

102-33-250
93

Д О

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

*1-14 Т. 24226
9. юли 1993 г.*

М О Л Б А

102-33-250
23
17.08.93

ОТ
НАРОДНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ ОТ 36
ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПО
КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО № 11/93

КЪМ МОЛБА ОТ 16.07.1993 ПО
ОПРЕДЕЛЕНИЕ НА КОНСТИТУЦИОННИЯ
СЪД ОТ 06.07.1993.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

По повод Вашето Определение от 6 юли 1993 г. с настоящето изразяваме становище по допуснатото от Вас за разглеждане искане за тълкуване на чл. 17 ал.2 и чл. 19 ал. 2 и 4 от Конституцията както и на чл. 106 относно правомощията на Министерския съвет да организира стопанисването на държавното имущество.

I. Поставеният пред Вас проблем, по наше мнение е основата на каквато и да била законова и икономическа реформа в страната.

Както е известно единственото публично-правно юридическо лице което възниква по силата на историческия факт на първичното нейно установяване е Държавата. Така при установяването си българската държава се явява правопреемник на част от Османската империя като включително встъпва в нейните права на собственик на територията на България. (Виж Сан-Стефански договор от 19.02.1878 - чл.чл.9 и 11 и Берлински договор от 13.07.1878 чл.чл. 8, 10, 12 и 14). В Кануннаме от времето на султан Сюлейман Законодателя прочее е казано "Земята, която раята владее в Румели, не е нито юшурие, нито хараджие; тя е държавна земя, защото при завладяването ѝ не е била разпределена между взелите участие в боевете, ..."

Практически частната собственост като понятие по смисъла на европейските правни системи се с оформило след Освобождението по отношение на българите. При това положение към момента на Освобождението Българската държава е била собственик на практически всички основни средства за производство и в икономическо отношение с нищо не се е различавала от социалистическата държава. Не случайно в интелектуалното списание от началото на века "Задружен труд т. I 1902 г. ст. "Нашата народостопанска криза" стр 328-329), се казва: " Силата на държавата изхожда от развитието, инициативата и самодейността на нейните граждани: та за това намесата на държавата не трябва да пречи за развитието и проявяването на частната инициатива, а ако стане нужда да се извършва някоя икономическа функция от държавата, то това трябва да се допуска само в случаите, когато резултатите от държавната дейност ще бъдат значително по-полезни и по-ефективни от тези на частната инициатива. Вън от тази граница всяка интервенция на държавната власт в икономическата област е равностойна на разпиляване на народните средства и убиването на частната инициатива, която държавната власт трябва да ръководи, осветлява и развива, за да може един ден напълно да и отстъпи мястото си. В страните, като България, които принадлежат към социалните типове с комунистическа формация, държавната интервенция винаги обезсилва напредъка на индивидуалните развития и правителствената намеса само до тогава може да се оправдава, до когато националният елемент не е достатъчно развит и осигурен, за да предприеме ръководението на работите, с които държавата временно се е заела порази неразвитостта на частната инициатива".

И тогава и сега пред Българската държава е стоял въпросът за създаване на частна собственост на основата на държавата. Естествено основната уредба на този въпрос следва да залегне в Конституцията. Търновската конституция в чл. 51 разграничи държавните имоти от тези принадлежащи на царят и неговите роднини, а в чл. 52 предопредели че ще се отстъпват самите имоти със закон. Законът за имуществата собствеността и сервитутите разграничи имуществата по отношение на лицата които ги притежават и въведе ясното разграничение между публичната и частно-правната собственост. Последвали са и други закони за уреждане на имотите присъединени към държавата по силата на завоюване или договор. Например Законът за уреждане недвижимата собственост в земите присъединени към Царството 1913-15 г., Законът за унищожение на покупко-продажбите на недвижими имоти в Южна Добруджа, сключени от 15 юли до 14 септември 1940 г., Закон за построяване на сгради за съдебните места в Царството и други.

Липсата в действащата Конституция на норми, които ясно да определят характера на частната и публична собственост както и кръга на техните титуляри, доведе до поставянето пред Вас на искането, по повод на което е образувано настоящото дело.

За съжаление, отсъствието на посочената по-горе правна уредба вече доведе до редица "странни" последици. Например в Д.в. бр. № 53 от тази година е обнародвано регистрирането на "Пазар на земята" ООД със съдружници Министерство на земеделието, Националният център за териториално развитие и жилищна политика (т.е. Националният кадастър) и Събирателно дружество ИМКО-3-СД. Създадени бяха и търговски дружества "Български пощи" ООД и "Български далекосъобщения" ООД както и редица други, натоварени с чисто държавни функции. Естествено всички тези дружества като частно-правни юридически лица са обект на приватизация, при което частна собственост стават чисто публични функции.

Ние считаме, че публична собственост е тази собственост която е притежавана на публично-правните юридически лица. От своя страна публично-правните юридически лица са тези лица които се създават със закон в публичен интерес.

Държавата, като публично-правно юридическо лице, създадено по силата на историческия факт, а не чрез специален закон притежава определените в Конституцията имущества - подземните богатства, крайбрежната плажна ивица, републиканските пътища, водите, горите, парковете с национално значение, природните и археологични резервати; континенталния шelf; радиочестотния спектър и позициите на геостационарната орбита. Други публично-правни юридически лица, които държавата създава с оглед на опазване на обществен интерес са свързаните с железопътния транспорт, националните пощенски и далекосъобщителни мрежи, използването на ядрена енергия, производството на радиоактивни продукти, оръжие, взривни и биологично силнодействащи вещества и др.

Висшите учебни заведения, Националната банка, Националната телевизия, Националното радио, Националната електрическа компания, Народният театър и др. дейности в обществен интерес или в обща полза също са публично-правни.

"Публично-правните тела и учреждения се създават като юридически личности само въз основа на особен законодателен акт" (Закон за юридическите лица - обн. д.в.бр.13 от 20.04.1933 г.)

"Имуществата принадлежат или на държавата или на окръжията, или на общините, или на обществените учреждения и на другите юридически лица, или на частните лица.

Имуществата на държавата се разделят на обществени и частни.

Държавните пътища, морските брегове, пристанищата, заливите, реките и потоците, вратите, стените, окопите, насипите на военните укрепления и на крепостите съставляват част от обществените имущества на държавата. Всичките други видове имущества, които принадлежат на държавата влизат в категорията на нейните частни имущества.

Местата на крепостите или на военните укрепления, които нямат вече такова предназначение и всичките други имущества, които престанат да бъдат предназначени за общо ползуване и за народна защита, минават от обществените в частните имущества на държавата.

Обществените имущества на държавата са неотчуждаеми, а частните имущества на държавата могат да се отчуждават съгласно законите, които се отнасят до тях." (Закон за имуществата, за собствеността и сервитутите. обн. д.в. бр.20 от 07.02. 1904)

Следователно, "...публично-правни юридически личности са държавата, всички нейни органи, въздигнати в юридически лица, публично-правни автономни административни единици като общини, окръжни съвети и т.н. според териториално-административното деление на държавата.

Правната и обществена дейност на тази категория юридически лица се осъществява всякога с правни, обществени и стопански блага и ценности на техните членове. Но тези блага и ценности са обект не на доброволни - частно-правни, а на наложителни - публично-правни задължения. Вследствие на това правата, задълженията и патримониума на публично-правните юридически личности, макар по начало да са в края на краищата права, задължения и патримониум на техните членове, не се разпределят между тях в случай на разтурване или прекратяване. Те остават на разположение на основната публично-правна личност - Държавата". (Виж проф. Венелин Ганев - Учебник по обща теория на правото том II).

По изключение частни лица могат да създават публично-правни юридически лица в един единствен случай - фондациите. Изброените по-горе юридически лица са такива, които имат имуществен субстрат за разлика от учрежденията - държавни органи, които бидейки публично-правни юридически лица нямат имуществен субстрат, поради което тяхното участие в гражданския оборот е крайно ограничено. От своя страна публично-правни юридически лица, притежаващи имуществен субстрат свободно участват в гражданския оборот, като при това могат да придобиват и частна собственост.

Частна собственост е тази, която е притежание на частно-правните юридически лица и на физическите лица. Те не могат да притежават публична собственост поради това, че същата по характера си обслужва обществения интерес.

Предвид гореизложеното и на основание чл.149, ал.1, т1 от Конституцията, молим да приемете следното:

1. Титуляри на публичната собственост са : Държавата, общините и другите публично-правни юридически лица.

2. Публично-правни юридически лица са Държавата и другите юридически лица, създадени в обществена полза и за защита на обществения интерес с изрични законови норми.

3. Публично-правните юридически лица притежават публична собственост, която е извън гражданския оборот и частна собственост, която се подчинява било на общия режим, било в изрично определени от закон случаи - на специален режим.

4. Публично-правните юридически лица участвуват в гражданския и търговския оборот единствено съобразно законоустановените им цели. Те се разпореждат със своята частна собственост ограничено.

5. Публично-правните юридически лица при участието си в гражданския и търговския оборот не могат да упражняват властнически правомощия.

6. Публично-правните юридически лица - учреждения и държавни органи не могат да участвуват в гражданския и търговския оборот и не могат да се сдружават.

7. Публично-правните юридически лица могат да участвуват в търговски дружества единствено с частната си собственост. При това техните собственически правомощия се трансформират в комплекс дружествени права. Тези дружествени права, обаче, не могат да доминират над правата на другите съдружници.

8. Министерският съвет е висш орган на държавната администрация. Той администрира стопанисването на държавното имущество. Публичната собственост на държавата според нейното предназначение се стопанисва от ресорните на предназначението министри. Частната собственост на Държавата се стопанисва от министъра на финансите.

УПЪЛНОМОЩЕН
ЗА НАРОДНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ:

(Соня Младенова)